

Jaarverslag 2024

17-4-2025 – versie 1.0

Werkgroep Leidse Sterrewacht

Versie	Datum	Status	Wijzigingen	Door
0.1	31-03-2025	Concept	Document voor bewerking	Bestuur
1.0	17-04-2025	Concept	Voor bespreking en goedkeuring in de Algemene Leden Vergadering	Bestuur

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord	5
2.	Vereniging en omgeving	6
	De missie van de Werkgroep Leidse Sterrewacht	6
	De relatie met de Universiteit Leiden.....	6
3.	Leden	6
	Ledental 2024.....	6
	Betrokken leden	7
4.	WLS Organisatie en Financiën	7
	WLS Bestuur	7
	Aftreedschema bestuursleden	8
	Financiën	8
5.	Instandhouden instrumentarium	8
	Werkomstandigheden en toegang.....	8
	Begeleidingscommissie: samenwerking met de Sterrewacht Leiden	8
	De instrumenten van de WLS.....	9
6.	Opbouwen van kennis	9
	Opleiden en waarnemen	9
	Telescopen Trainings Commissie.....	10
7.	Publieksactiviteiten	10
	Algemeen	10
	Activiteiten op de Oude Sterrewacht.....	10
	Digitale Avondjes Sterrewacht.....	11
8.	Communicatie	11
	Website.....	11
	Nieuwsbrief.....	11
	Facebook.....	11
	Bijlage – overzicht instrumenten WLS.....	12

C14 in Koepel Oost	12
TEC140	12
Kleine verplaatsbare kijkers.....	12

1. Voorwoord

Leden maken de vereniging.

Hoewel de WLS een rationeel geformuleerde missie heeft, primair gericht op het instandhouden en toegankelijk maken van de telescopen van de Oude Sterrewacht, kan zij alleen goed functioneren door de inzet van de vele vrijwilligers die hun vrije tijd (deels) aan de WLS besteden. Met het enthousiasme voor het astronomisch erfgoed, de alertheid op het signaleren van problemen en het vermogen deze op te lossen, en de creativiteit om nieuwe mogelijkheden voor inzet van de instrumenten te onderkennen en uit te werken kan de WLS met zorg en kwaliteit haar missie vervullen.

De inzet van de vrijwilligers van de WLS spreekt aan. Niet alleen bij onze partners bij de universiteit, maar ook bij het publiek. Het is goed hier te memoreren dat de publieksactiviteiten van de WLS veel bezoekers ertoe hebben gebracht de vrijwilligers van de WLS te complimenteren met hun deskundigheid en enthousiasme.

Maar dit vraagt ook om aandacht voor de omstandigheden waaronder de leden van de WLS hun activiteiten kunnen ontplooiën. Zeker met de aanwinst van veel nieuwe leden in de afgelopen jaren is onderling contact, inhoudelijk maar ook sociaal, essentieel. We zien dan ook de behoefte aan contact voorafgaand en na afloop van onderhoudsactiviteiten en publieksevenementen. Met initiatieven zoals de jaarlijkse WLS-middag wil het bestuur de uitwisseling van informatie en het elkaar beter leren kennen verder ondersteunen.

De relaties met de universiteit (Sterrewacht, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Vastgoed en Facilitaire Dienst) en met andere verenigingen actief in de Oude Sterrewacht zijn ook in 2024 goed gebleken. In dat verband heeft de Telescopen Trainings Commissie haar nut bewezen. Afstemming over opleiden en over de status en bediening van de telescopen heeft hier zijn plaats gevonden. Verder zou zonder goede relaties met de genoemde organisaties van de universiteit en met Rijksmuseum Boerhaave de verhuizing van de Meridiaankijker naar de Oude Sterrewacht in het najaar van 2024 niet mogelijk zijn geweest.

De vereniging is zeer actief en dankbaarheid hiervoor aan de leden die hieraan hebben bijgedragen is op zijn plaats. We hopen dat dit jaarverslag een goede weergave is van de variëteit aan activiteiten van de WLS in 2024.

2. Vereniging en omgeving

De missie van de Werkgroep Leidse Sterrewacht

Waarom (onze overtuiging): elke dag werken wij aan het voor volgende generaties ‘levend’ en oorspronkelijk houden van het historisch instrumentarium en de kennis ervan, van de Sterrewacht in Leiden.

Hoe (onze waarden): met alle toegewijde & competente WLS-vrijwilligers, die respect hebben voor de historie en het gedachtegoed van de Leidse Sterrewacht.

Wat (onze diensten): het, zoals afgesproken met de Wetenschappelijk Directeur van de Sterrewacht, in stand houden van het historisch instrumentarium door het uitvoeren van preventief- en correctief onderhoud, het opleiden van WLS-leden tot juist gebruik ervan, het doen van waarnemingen en het verzorgen van publieksvoorlichting.

De relatie met de Universiteit Leiden

De relatie met de Sterrewacht Leiden van de Universiteit blijft intensief. Het contact gaat primair over de activiteiten voor de instandhouding van het oude telescopen. De nieuwe vormen van samenwerking, zoals in de digitale Avondjes Sterrewacht, zijn voortgezet. De Sterrewacht is hier nauw bij betrokken, omdat deze uitzendingen op YouTube ook voorzien in de behoefte van de Sterrewacht de sterrenkunde voor een breed publiek toegankelijk te maken.

De relatie met Faculteit Rechtswetenschappen, Vastgoed en Facilitaire Dienst waren ook intensief. Deze organisaties en de WLS wisten elkaar te vinden voor zaken die het gebruik en het onderhoud van het gebouw van de Oude Sterrewacht zelf betreffen.

De samenwerking van de WLS met de verschillende organisaties van de universiteit had in 2024 een bijzonder resultaat. Met de welwillende medewerking en ondersteuning van Rijksmuseum Boerhaave is de Meridiaankijker na zo'n 70 jaar teruggekeerd naar de Oude Sterrewacht.

3. Leden

Ledental 2024

Het aantal leden is in 2024 stabiel gebleven, een (netto) kleine stijging van 110 naar 112.

Betrokken leden

De WLS heeft de laatste jaar veel nieuwe leden mogen verwelkomen. Opvallend is het grote aandeel nieuwe jonge leden hierin. Met name voor de nieuwe leden, en wellicht ook wel voor degenen die al langer lid zijn, kan het lastig zijn om je weg te vinden binnen de variatie aan activiteiten van de vereniging. Daarom zijn er twee initiatieven opgezet om de betrokkenheid van de leden te vergroten.

Op 8 juni 2024 heeft de vereniging voor het eerst een informatiemiddag gehouden over de vereniging zelf. De leden konden informatie opdoen en uitwisselen over de onderhoudsactiviteiten, de publieksactiviteiten en de waarnemingen. Het was een succesvolle middag die duidelijk in een behoefte voorzag, niet alleen voor de nieuwere leden. Het bestuur is van plan een dergelijke informatiemiddag ook in 2025 te houden.

Er is een aanzet gemaakt voor een mentorsysteem. Aan het einde van 2024 is een inventarisatie gemaakt van de behoefte hieraan bij de nieuwere leden en van de leden die hun kennis en ervaring als mentor beschikbaar willen stellen. In 2025 zal het mentorsysteem operationeel worden gemaakt.

4. WLS Organisatie en Financiën

WLS Bestuur

Het huidige bestuur bestaat uit de volgende leden:

- Frans van Beek - Voorzitter
- Judith van den Yssel - Secretaris
- Casper Elshof - Penningmeester
- Theo Klaver - Publieksactiviteiten
- Willem-Jan Trijssenaar - Onderhoud, Opleiden & Waarnemen

Aftreeschema bestuursleden

	2025	2026	2027	2028
Frans van Beek				X
Casper Elshof			X	
Judith van den Yssel		X		
Theo Klaver		X		
Willem-Jan Trijssenaar	X			

Financiën

Voor 2024 hebben we met bijna €5000 aan inkomsten en €1800 aan uitgaven een financieel gezond jaar gedraaid. Wat betreft uitgaven is de ruimte voor WLS-projecten en uitgaven niet volledig gebruikt.

5. Instandhouden instrumentarium

Werkomstandigheden en toegang

De werkomstandigheden in de koepels blijven bij het bestuur onder de aandacht. Hoewel op onderdelen verbeteringen zijn gerealiseerd blijft de lijst van de Telescopencommissie met aandachtspunten die uit veiligheidsoogpunt verbetering behoeven, in grote lijnen actueel. Het gaat onder meer over gereedschap, brandvoorzieningen en EHBO. Het bestuur verwacht in 2025 hierin een grote slag te kunnen maken vanwege het groot onderhoud aan en de herinrichting van het gebouw die de universiteit op de planning heeft staan.

Begeleidingscommissie: samenwerking met de Sterrewacht Leiden

De Begeleidingscommissie die aan het begin van 2021 is opgericht, verzorgt onder leiding van de universiteit de strategische afstemming over de instandhouding van het instrumentarium. Namens de WLS zitten Sander van der Wal en Willem-Jan Trijssenaar in de commissie.

Er is met de Sterrewacht Leiden een pragmatische inzet van de Begeleidingscommissie afgesproken. De WLS legt plannen en verantwoording schriftelijk voor aan de Sterrewacht. De Sterrewacht informeert vervolgens de leden van de commissie. De Begeleidingscommissie evalueert de plannen en verantwoording en verleent vervolgens via de Sterrewacht goedkeuring voor de plannen en het mandaat deze uit te voeren.

Begroting voor en verantwoording van de activiteiten aan de telescopen sluit aan op de begrotingscyclus van de universiteit. Dat betekent dat WLS de voorstellen en begroting in het najaar en de rapportage van de verantwoording in het voorjaar indient.

De instrumenten van de WLS

De terugblik op het werk aan de oude telescopen staat in een separate rapportage van de Telescopencommissie aan de Begeleidingscommissie.

De WLS beschikt zelf over een aantal instrumenten, waarmee de leden aantrekkelijke waarneem activiteiten kunnen ontplooiën. Ze zijn een bijzondere en aantrekkelijke toevoeging op de activiteiten voor de primaire taak van de vereniging om de oude telescopen in stand te houden. Een van de instrumenten betreft de C14. Deze is in 2024 weer operationeel gemaakt. Het is het instrument waarmee leden hun vaardigheden in astrofotografie kunnen ontwikkelen en in praktijk brengen. Daarvoor is een C14-groep opgericht met 12 enthousiaste WLS leden, waarvan een deel in opleiding is. Zij zal in 2025 het programma voor de C14 vastleggen.

Het bestuur heeft geconstateerd dat de instrumenten van de WLS een rol kunnen spelen in het wegwijs maken van de leden van de WLS in het werken met telescopen, ook als opstap voor het volgen van een opleiding of het verrichten van waarneem activiteiten met de oude telescopen. Het verlagen van de drempel voor leden om gebruik te maken van deze instrumenten blijft een aandachtspunt van het bestuur.

Zie verder de bijlage met een overzicht van de instrumenten.

6. Opbouwen van kennis

Opleiden en waarnemen

In het afgelopen jaar is er, vooral in het laatste half jaar, een recordaantal leden en studenten opgeleid op de diverse telescopen. Vooral een groot aantal studenten van het L.A.D. "F. Kaiser" laat zich opleiden op een of meer telescopen op de Sterrewacht. Het gaat dan om de 6", de 10", de Zunderman telescoop, de Astrograaf en de Heliostaat. Nog steeds zijn de 6" en de 10" telescoop het meest populair. Maar de laatste tijd vinden ook steeds meer kandidaten de weg naar de Astrograaf. De Zunderman is een enigszins ander verhaal, omdat hier ook een waarneemprogramma aan is verbonden. Na het afleggen van een toets kan men meedoen aan het programma Sterbedekkingen onder leiding van Wim Nobel.

De nieuwe opzet van de opleidingen op de telescopen die in 2022 is ingezet, is in 2024 voortgezet. Voor de opleiding van de telescopen zijn zowel WLS leden als leden van LAD Kaiser als opleider actief. Tweemaal per jaar wordt in principe een introductie cursus gegeven waarin de basisprincipes en zaken rond de gebouwen worden behandeld. Vervolgens kan men

deelnemen aan de gerichte telescoopopleidingen. Die kunnen worden aangevraagd op opleiding@werkgroepleidsesterrewacht.nl, waarna men aan de app (WLS) kijkerinstructie wordt toegevoegd. Daar kan men een afspraak voor een instructie maken.

In het afgelopen jaar is ook de C14 (een exclusief aan de WLS uitgeleend instrument) operationeel geworden, zodat leden van de WLS ook daar training op kunnen gaan krijgen en deze vervolgens kunnen gaan inzetten voor astrofotografie.

Telescopen Trainings Commissie

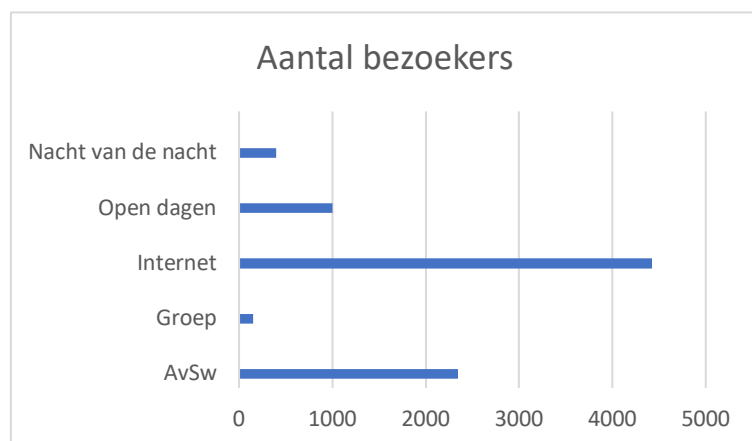
De coördinatie van de opleidingen en afstemming over status en gebruik van de telescopen vindt plaats vanuit de Telescopen Training Commissie (TTC), waarin alle groeperingen die aan de trainingen meedoen zijn vertegenwoordigd. De TTC bevat vertegenwoordigers van de WLS, L.A.D. Kaiser en het Bezoekerscentrum. Deze organisaties hebben gemeen dat ze op enigerlei wijze gebruik maken van de oude telescopen in de Oude Sterrewacht. Om die reden is ook de JWG als gebruiker van de oude telescopen uitgenodigd voor de TTC. Sinds het afgelopen jaar zijn daar ook de Student Assistenten in opgenomen. De communicatie met deze groep liep nog niet geheel vlekkeloos, maar voor het nieuwe jaar zijn verbeterpunten opgenomen.

7. Publieksactiviteiten

Algemeen

De PA-commissie zorgt voor een gecontroleerd verloop van alle Publieksactiviteiten. Zij bestaat uit Casper Elshof, Lex Scheers, Bert Cornelissen en Theo Klaver.

Activiteiten op de Oude Sterrewacht

Hiernaast een overzicht van het aantal bezoekers aan publieksactiviteiten die de WLS op de Oude Sterrewacht heeft georganiseerd.

De WLS heeft op 26 oktober de 'Nacht van de Nacht' georganiseerd. Deze is druk bezocht. Verder heeft de WLS tijdens de Landelijke Sterrenkijkdagen de organisatie en coördinatie verzorgd van de toegang van het publiek tot de telescopen, van de Oude Sterrewacht en van de vereniging zelf, en tot het Lichtlab. Ook heeft de WLS vrijwilligers geleverd voor de museumnacht op 1 juni en de open dag van de studenten op 5 oktober.

Landelijke Sterrenkijkdagen

Digitale Avondjes Sterrewacht

Deze groep is aanzienlijk uitgebreid en bestaat uit Sarah Praal, Theo Klaver, Henk Smits, Martien Jacobs, Esther de Graaf, Edo van der Laarse, Jeroen van Dijk en Robin Terlouw. Voor de kwaliteitscontrole zijn Lex Scheers en Bert Cornelissen een luisterend oor die tijdens de oefensessies nuttige aanwijzingen geven.

Een bijzondere toevoeging is de gebarentaal, die 'Let's talk' tijdens de uitzending verzorgt. Per uitzending maken ongeveer 30 doven en slechthorenden hiervan gebruik.

8. Communicatie

Website

De website van de WLS is in 2024 door 6600 mensen bezocht. De meest populaire pagina is onze agenda met 5000 bezoekers.

Nieuwsbrief

Er zijn in 2024 4 WLS nieuwsbrieven gestuurd. Zo'n 60% van de leden heeft de nieuwsbrieven bekeken. Dit is vergelijkbaar met 2023.

Facebook

Bijna 400 mensen hebben onze content op Facebook gezien om in totaal 1500 berichten, foto's of filmpjes te bekijken. In 2024 hebben we 20 nieuwe volgers gekregen.

Bijlage – overzicht instrumenten WLS

De WLS beschikt over de volgende instrumenten.

C14 in Koepel Oost

Een telescoop met volledige GoTo uitrusting en voorzieningen voor astrofotografie.

TEC140

De TEC is ingericht voor visueel gebruik. De kijker is geschikt voor astrocamera's en DSLR's. De besturing is opgesteld in het zenderhok, maar kan ook verplaatst worden.

Kleine verplaatsbare kijkers

1. Buisloze kijker:

De WLS heeft een buisloze kijker in beheer (de "Huygens kijker").

2. Lunt zonnekijker:

Veel in gebruik bij publieksactiviteiten zoals de Zonnekijkdag.

3. Celestron CPC 8 8" kijker (oranje OTA):

Deze transportabele kijker, op equatoriale montering, is een goed bruikbare visuele kijker. De oude montering en aandrijving zijn echter niet geschikt voor astrofotografie.

4. Celeston CPC 8" kijker (grijze OTA):

Deze moderne transportabele kijker, op Alt-AZ montering, is een zware uitvoering, maar goed verplaatsbaar. Een uitstekende visuele kijker. De Alt-Az montering is echter niet geschikt voor astrofotografie.

5. Meade LX10 8" kijker:

Een eenvoudige LX10 uitvoering. De oude montering en aandrijving zijn echter niet geschikt voor astrofotografie. De kijker heeft geen eigen driepoot met wig.

6. Meade LX200 8" kijker:

Robuust uitgevoerde kijker en montering, geschikt voor astrofotografie. De kijker heeft geen eigen driepoot met wig.